

הנחה פרטית בלתי מוגה

לכאורה איז דאָך "אינו מבקש אלא לפי כוחו", ווי ער זאָגט אין מדרש, און וויבאלד אַז דער אויבערשטער אַליין האָט אַריינגעשטעלט בטבע בני אדם – אף על פי וואָס אַלע זיינען נטבעו בטבעו וחותרו פון אדם הראשון – אַז ס'זאָל זיין "אין דיעותיהן שוות", וביחד עם זה זאָגט מען, אַז דערנאָך דאַרף זיין איין און איינציקע נקודה און איין און איינציקע דעה.

ווערט דאָך אַ שאלה: "מקום ארון" איז טאַקע "אינו מן המדה", ס'קען זיין – ווי ער זאָגט אין תשובת הרשב"א – אַ דבר והפכו בבת אחת: "אמתים וחצי" און "אמה וחצי", וואָס דאָס איז דאָך אַ תנאי אין דעם ארון – וביחד עם זה איז "מקום ארון", ס'איז טאַקע אַ מקום, אָבער "אינו מן המדה": "מודד עשר אמות לכל רוח", דאָס זאָגט מען דאָך אָבער דוקא אויפן ארון, און מ'זאָגט דאָס אויף "מקום ארון", וואָס וואו איז דער מקום הארון? איז דאָס אין קודש הקדשים.

דערנאָך זאָגט מען, אַז אַ איד ווי ער געפינט זיך **מחוץ לקודש הקדשים**, אפילו **מחוץ לארץ ישראל**, מיט אַלע שטורעמען שבזה, און ער געפינט זיך אין חוץ לארץ – זאָגט מען אויף אים אַז ס'דאַרף זיין "היום" דאַרף זיין "נצבים כולכם לפני הוי' אלקיכם", "היום דאָ יומא דראש השנה", ווי דער אַלטער רבי ברענגט אַראָפּ אין לקוטי תורה, דערנאָך זאָגט מען, אַז ער מאַכט אַ התוועדות, אין אַ טאָג וואָס דאָס איז ניט קיין שבת און ניט קיין יום-טוב און אפילו ניט קיין חולו של מועד – דאַרף דעמאָלט זיין "כאיש אחד חברים!" – ניט אין ירושלים; אין חוץ לארץ! און נאָך מערער זאָגט מען, אַז דאָס איז נאָך מערער ווי מיכאל "שרכם הגדול".

און נאָכמערער זאָגט מען, אַז אפילו ווען ער געפינט זיך פאַר-זיך אַליין, און ס'קומט צו אַרויסהעלפן אַ צווייטן אידן – דאַרף ער קוקן אויפן צווייטן אידן, אַז דאָס איז ניט סתם "כמוד" פון אַ צווייטן גוף, נאָר ווי ער איז מפרש אין ירושלים, אַז דאָס איז אַ האַנט, פונקט ווי ער איז אַ האַנט פון דעם גוף – איז דאָס אויך אַ האַנט פון דעם זעלבן גוף, און דאָס איז אַן איין און איינציקער גוף.

...פרעגט זיך די שאלה אָבער:

די מצוה פון "ואהבת לרעך כמוך" איז אַ מצוה ש"אין הזמן גרמא" – ער איז מחוייב בזה בכל עת ובכל שעה ובכל מקום.

ער האַלט נאָך פאַרן דאָוונען, על אחת כמה וכמה פון שלימות פון תפילה שבלב, וואָס דעמאָלט איז ער בטל "כעבדא קמי" מרי" – ער האַלט נאָך פאַרן דאָוונען,

און אַז ס'קומט אַ צווייטער איד, אָדער ער **טרעפט-אָן** אַ צווייטן אידן, אָדער ער **דערוויסט** זיך וועגן אַ צווייטן אידן פאַרן דאָוונען – איז אַט דעמאָלט טאָר ער ניט אַפלייגן, ווי די מעשה מיט "נחום איש גש זר", און ווי דער סיפור וואָס נשיא דורינו האָט דערציילט בנוגע צום צמח צדק, פון געבן אַ הלואה אַ קצב, ניט אַפלייגן דאָס אויף נאָכן דאָוונען.

וואָס על פי שולחן ערוך הויבט זיך אָן דער גאַנצער טומל: היתכן, מ'האָט צוטאָן מיט געבן הלוואות, "מנהג דרך ארץ", **קודם התפילה**: אף על פי כן איז דאָך "מעשה רב" דער סיפור בארוכה.

און אף על פי כן זאָגט מען: ער איז טאַקע "אינו מבקש אלא לפי כוחו" – וביחד עם זה איז אַז ס'איז פאַרן דאָוונען, און אין אַ וואָכעדיקן טאָג, און אין חוץ-לארץ, און אין זמן פון **עקבתא** דמשיחא וואָס "החושך יכסה ארץ" – אַט דעמאָלט דאַרף ביי אים זיין דער "ואהבת לרעך כמוך" ווי דער אַלטער רבי איז דאָס מבאר בפשטות אין פרק "לב".

איז דאָ אויף דערויף די וועג לכאורה, ער זאָל לערנען די "סוגיא" פון אהבת ישראל מיט אַן עמקות און מיט אַ הבנה והסברה, און זאָל דאָס געדענקען, אַז אפילו ווען ער כאַפט זיך אויף פון שלאָף כמה ימים לאחר זי – זאָל ער געדענקען די מסקנא.

אַט דעמאָלט איז דאָס "לאו כל מוחא סביל דא". ווי דער אבן עזרא פרעגט בכלל די קשיא: ווי אַזוי קען מען מאַנען "ואהבת לרעך כמוך" – ס'איז היפך טבע האדם. און טייטשט אויף דערויף, אַז דאָס מיינט מען ניט "כמוד" ממש וכו' וכו'.

וואָס דער אַלטער רבי אין תניא איז מפרש **ניט** אַזוי, ובפירוש ובפרטיות.

...וואָס אַט דאָ קומט די הוראה, כאמור, פון בעל ההילולא, אַז דער סדר דאַרף זיין, אַז "מלכתחילה אריבער!"

בשעת ער וועט פריער פרוואוון זיך אויף אַלע-ערליי וועגן – קען דאָס נעמען איין מאָל, און אַ צווייטן מאָל, און אַ דריטן מאָל, און ווער ווייס ווען ער וועט קומען לידי החלטה; בשעת התחלת עבודתו איז, אַז ער גייט "אריבער".

וואָס איז דער פירוש הפשוט פון "אַריבער"? – ער איז "אַריבער" פון זיך, אַרויס פון זיך. "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", ווי מפרשים טייטשן אָפּ און חסידות בארוכה, אַז דאָס מיינט מען אַלע זיינע טבעיות, מצד עצמו, מצד הוריו, מצד די עלטערן און מצד ארצו וכו' וכו'.

בשעת ער גייט אַרויס פון דאָרטן, – און ניט ער גייט אַוועק פון דעם ענין, ווי ער באַוואָרנט אין תורת הבעל שם טוב, אַז ניט דער פירוש איז, אַז ער גייט אַוועק פון דעם "חמור" – נאָר ער בלייבט דאָרטן, אָבער ווי אַזוי איז ער דאָרטן? – ער הויבט אָן פון "אַריבער".

בשעת ער גייט אַרויס פון זיין מדידה והגבלה, ער איז "אַריבער" פון זיין מדידה והגבלה – אַט דעמאָלט איז בפשטות: ס'איז ניטאָ קיין שוועריקייטן פאַרוואָס ער זאָל ניט האַלטן בדעה אחת,

אַ זיכערע זאָך נצחנות – איז אטו בשופטני עסקינן, אַז צוליב נצחנות וועט ער וויסן זיין און וועט זיין ניט קיין מודה באמת; דאָס רעדט זיך וועגן אַ חכם וואָס ער איז מודה באמת,

אָבער אַף על פי כן, וויבאַלד אַז דאָס איז שרש נשמתו אָדער מאיזה טעם שיהי', און דאָס איז זיין "ארצך ומולדתך ומבית אביך" דקדושה – איז דערפאַר קומט ביי אים אויס אַנדערש.

בשעת אָבער ער גייט אַריבער – איז ביי אים דאָ די הנחה, אַז "מודים חכמים לרבי מאיר", אָדער פאַרקערט. און ווי דער פשוט'ער טייטשט אין דערויף: "מודים" איז ניט דער טייטש, אַז זיי האָבן אַזוי אָנגעהויבן האַלטן; אויב דאָס וואָלט געוואָרן זייער שכל און זייער דעה – איז אַט דעמאָלט "נקראת על שמו", איז דאָס ניט דעת ר' מאיר, איז דאָס דעם חכמים. נאָר "מודים חכמים לר' מאיר", נאָך איינזען באַ זיי האָט זיך דאָס געלייגט אין זייער שכל – האָבן זיי געפילט, אָדער געזען אָדער באיזה אופן שיהי', אַז ר' מאיר'ס דעה איז גערעכט. זאָל זיין "אם קבלה היא נקבל", מאיזו סיבה שתהי'.

דערנאָך קומט דאָס אָבער אַראָפּ אין שכל, אַז פון דעם "מודים חכמים" – ווערט דאָס זייער דעה.

פאַרוואָס איז דאָס? – וואָרום ער הויבט אָן אַז ער איז "מודה", ער ווערט אויס מציאות פאַר-זיך,

– אויס מציאות פאַרן אויבערשטן – איז מאי קא משמע לן, נאָר איין תנא פאַר אַ צווייטן תנא.

...ווי אַזוי פועל'ט מען דאָס באַ זיך?

ווען זיין מציאות וואָלט געווען אַ מציאות פון גוף גשמי, אַ מציאות פון דברים גשמיים, אַ מציאות פון געלט אָדער פון כבוד אָדער פון כבוד המדומה וכיוצא בזה – לערנט מען מוסר, "אין עומדין להתפלל אלא מתוך..." ווי רש"י טייטשט אָפּ אַן ענין פון "הכנעה", דער "כובד ראש", "הכנעה ושפלות", ווי אָפּגעפסק'נט אין שולחן-ערוך, און אַט דעמאָלט, איז לאחרי התפילה איז "מבית הכנסת לבית המדרש" – פסק'נט ער דעם דין ווי ס'דאַרף זיין,

כאמור אָבער איז דאָ רעדט זיך, אַז מ'דאַרף האָבן מצוות שאין הזמן גרמא, קען דאָס זיין קודם זמן הלימוד, און אפילו קודם זמן התפילה – גלייך כשיעור משנתו.

בשעת אָבער ער לייגט זיך שלאָפן מיט דער הנחה, אַז זיין ענין איז "לכתחילה אַריבער", מיט דער הדגשה אויפן "לכתחילה" – אַט דעמאָלט, כשיעור משנתו שטייט ער גלייך אויף מיט דער הנחה "מלכתחילה אַריבער"!

ובפרט נאָך, אַז ער זאָגט דאָס אַרויס בדיבור, מיטן פירוש המילות שבזה – "מודה אני לפניך מלך חיי" – אויך דער לשון "מודה": ער האָט זיך נאָך ניט מתבונן געווען אין פסוקי דזמרא, און נאָך פאַר דעם, ווי דער דין אין שולחן ערוך אַז "יתבונן בשפלות האדם" און פאַר דערויף "ברוממות הא-ל", און דעמאָלט שטעלט ער זיך דאָווען "מתוך כובד ראש"; ער איז נאָך פאַר דעם זמן, און די מצוה איז שוין דאָ,

וכאמור לעיל, "מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה" – ביי אַלע מצוות, על אחת כמה וכמה דער מצוה פון "ואהבת לרעך כמוך", וואָס דאָס איז דאָך דער ענין פון צדקה און גמילות חסדים, ווי דער רמב"ם רעכנט אויס די אַלע פרטים אין "ואהבת לרעך כמוך" – איז דאָך אַט דעמאָלט דאַרף מען דאָך דאָס האָבן ווי די מעשה – ווי דערמאָנט פריער – מיט "נחום איש גוש זו".

און ווי דאָס איז אין ענינים גשמיים – אַזוי איז דאָס בנוגע צו ענינים רוחניים.

און ווי מ'זעט דאָס בפשטות: אַז מ'טרעפט-אָן אַ אידן און ער טראַכט זיך, אַז ער וועט מיט אים רעדן וועגן אידישקייט אין אַ האַלבע שעה שפעטער – ווייס מען ניט וואו אַט דער איד וועט זיין אין אַ האַלבע שעה שפעטער,

און ניט נאָר אין אַ האַלבע שעה שפעטער, נאָר אין אַ רגע כמימרא. איצטער האָט ער זיך מיט אים געטראָפן, וואָס דאָס איז בהשגחה פרטית, איז "מצוה הבאה לידך", מ'האָט דאָס אים אַריינגעבראַכט אין זיין האַנט,